

*Åpen høring til Stortingets familie- og kulturkomite` tirsdag
21.okktober 2008*

- 1. Momentliste for Navnebeskyttelsen Norge (NBN)*
- 2. "Navnesaken i Østre Toten pr 20. april 2008" av Aage Hveem*
- 3. "Navnesak på Østre Toten- Statens kartverks vedtak av 11.september 2006." Advokatfirmaet Mageli.*
- 4. "Et navnevedtak i utakt med Stadnavnloven" av Fredrik Dyhren*
- 5. "Lov om stadnavn – innspill i forhold til forslag om å endre loven" Advokatfirmaet Mageli*
- 6. "Kommentarer til Kultur- og kirke departementets brev av 05.05.2008." til Familie- og kulturkomiteen med tittel "Dokument nr. 8:58 (2007-2008) om endring av bruksnavn uten grunneiers samtykke" underskrevet av Statsråd Trond Giske. Advokatfirmaet Mageli*

Momentliste

Åpen høring i Stortingets familie- og kulturkomité tirsdag 21. oktober 2008

Familie- og kulturkomiteen har besluttet å holde åpen høring i følgende sak: Representantforslag fra stortingsrepresentantene Øyvind Halleraker og Olemic Thommessen om endring av bruksnavn uten grunneiers samtykke (Dokument nr. 8:58 (2007-2008)).

Dokumenter som leveres innbundet til komiteen:

- 1. Momentliste for Navnebeskyttelsen Norge (NBN)**
- 2. "Navnesaken i Østre Toten pr 20. april 2008" av Aage Hveem**
- 3. "Navnesak på Østre Toten- Statens kartverks vedtak av 11. september 2006." Advokatfirmaet Mageli.**
- 4. "Et navnevedtak i utakt med Stadnavnloven" av Fredrik Dyhren**
- 5. "Lov om stadnavn – innspill i forhold til forslag om å endre loven" Advokatfirmaet Mageli**
- 6. "Kommentarer til Kultur- og kirke departementets brev av 05.05.2008." til Familie- og kulturkomiteen med tittel "Dokument nr. 8:58 (2007-2008) om endring av bruksnavn uten grunneiers samtykke" underskrevet av Statsråd Trond Giske. Advokatfirmaet Mageli**

-
1. Staten tapte navnesaker i Høyesterett 1961.
 2. Etter dette var det en landsomfattende dugnad av grunneiere og myndigheter som fastsatte grenser og navn som grunnlag for økonomisk kartverk.
 3. Statens kartverk har likevel fortsatt praksisen med å endre navn bak ryggen på grunneierne i ca 40 år.
 4. Inntil for et og et halvt år siden har dette blitt benektet av kartverket. Siden har de snudd og nå skryter de av at de har endret ca 12.000 navn.
 5. Det er først i vår digitale tid at de fleste grunneiere har oppdaget at deres eiendommer har skiftet navn. Ingen kjøpte stadig nye papirkart.
 6. Først i de seinere åra er saker sendt på høring. Nesten ingen får medhold.
 7. Staten stiller med et enormt maktapparat bestående av kartverket, institutt for lingvistikk, navnekonsulentene og klagenemnda,- mot enkeltpersoner.
 8. På Toten er navnesak reist for 11 år siden av daværende kultursjef uten politisk behandling eller bakgrunn. Et enstemmig kommunestyre vil trekke saken. Det aksepteres ikke.

9. Vedtaksorganet behandlet saken på Toten etter den gamle loven uten å ta hensyn til lovendring i 2005!
10. Navnesaker reises tilfeldig mot tilfeldig utvalgte grunneiere. Mao loven praktiseres ikke likt overfor alle.
11. Vedtaksorganet praktiserer ikke dagens lov ihht Stortingets intensjon og lovens faktiske innhold fordi det blant annet legges absolutt vekt på normeringsregelen og rettskrivningsprinsippene. I tillegg fattes det vedtak med mange feil av annen type (konf. "Et navnevedtak i utakt med Stadnavnloven" av Fredrik Dyhren.)
12. Gjennom årtier med uinnskrenket makt og pga av at folk "gir opp" har Navnegranskere, konsulenter, klagenemnda og kartverket utviklet en særdeles usmakelig maktarroganse og uthalingstaktikk som har gitt oss som ofre mange søvnløse netter.
13. Vi forstår at språk utvikler seg og at det krever endrede rettskrivnings- og normeringsregler i vanlig språk. Dersom dette skal gjelde navn må de endres ofte historisk sett. I så fall er det stikk i strid med Stortingets intensjon og uakseptabelt for eierne.
14. Vi har da heller ikke møtt en eneste Stortingspolitiker som mener at loven i dag praktiseres ihht intensjonen.
- 15. Vi forventer at politikerne nå sørger for at dette enorme maktapparatet ikke lenger kan operere med total suverenitet overfor den enkelte grunneier.**
- 16. Vi forventer at politikerne nå sørger for at eiendomsnavn ikke kan endres uten grunneierens samtykke.**
- 17. Vi forventer at politikerne nå sørger for at Staten ikke lenger kan trakassere enkeltindivider ved å frarøve mennesker deres identitet.**
- 18. Vi forventer at politikerne nå sørger for at tvangsendrede navn etter 1961 kan begjæres gjenopptatt.**

Til Familie- og kulturkomiteen,- høring 21.10.2008.

Navnesaken i Østre Toten pr 20. april 2008 av Aage Hveem

Statens kartverk begynte allerede på 60 tallet å endre navn – uten å informere om dette. Også enda lenger tilbake finnes eksempler på dette.

1: Navnesaken reises.

1: Den **6.11.1997** reiser Østre Toten ved daværende kultursjef Arne Julsrud Berg og saksbehandler Marit Moland navnesak ”på en rekke sentrale gards- og stadnamn” i Østre Toten Kommune. I forkant av dette avholder Kommuneadministrasjonen sammen med Toten Økomuseum **åpent informasjonsmøte** på Peder Balke Senteret den **20.01.1997**. I kunngjøringen/ invitasjonen til dette møtet ble det ikke nevnt at private eiendommer kunne bli berørt. Det samme gjelder **fagdag** som ble arrangert den **17. februar 1997**.

A: Saken ble reist uten politisk vedtak. Men saksbehandler påberoper vedtak gjennom årsrapporter og handlingsprogram for kommunen.

B: Statens kartverk har, skriftlig, gitt uttrykk for at de oppfattet kommunens brev (der navnesak reises) som forslag til skrivemåte på de aktuelle steder/ bruk.

C: Ingen av de fornærmede i saken ble informert i forkant om at det skulle reises navnesak.

D: Ved direkte henvendelse fra fornærmet i saken, Johan Arild Hveem, i 1999 til daværende kultursjef Arne Julsrud Berg får han beskjed om at navneendringen ikke gjelder gårds og familienavn.

E: Ny saksbehandler settes inn fra Østre Toten Kommunes side.

F: Saksbehandler i vår kommune har ved flere anledninger hevdet at navnesak ble reist etter ønske fra en rekke grunneiere. Dette stemmer ikke. Det er faktisk ingen av de fornærmede som har bedt om dette.

G: Navnesaken er unødvendig; navn som har vært brukt på skilt, offentlige dokumenter m.m. kunne

vært sendt inn til Sentralt Stadnamnregister (SSR) med status godkjent. Gjennom denne fremgangsmåten hadde vi bevart den lokale råderetten over navnene.

2: Statens Kartverk påbegynner sitt arbeide.

3: Navnekonsulentene gir første tilråding.

13.10.2003 kommer oversendelse fra Statens navnekonsulenter med en foreløpig tilråding.

Kommunen blir bedt om uttalelse ”så snart som praktisk mulig.”

26.02.2004 blir eiere og festere tilskrevet av kommunen med informasjon om bl.a.:

A: Kommunen har reist navnesak

B: Navnekonsulentene har gitt første tilråding.

Dette er **første gang** fornærmede grunneiere blir tilskrevet direkte i saken. Det har nå gått 7 år siden navnesaken ble reist. ”Mange” trodde ikke at den enkelte eiendom ble berørt før.

Det ble arrangert åpent møte den 15.03.2004 der representant fra Navnekonsulentene, Kartverket og kommunen deltok samt ca 55 berørte grunneiere og andre interesserte.

Det blir gitt høringsfrist for grunneierne til **13.05.2004**.

4: Vedtak fra Statens Kartverk.

11.09.2006 dateres brev fra Staten Kartverk med vedtak basert på tilrådingene fra Navnekonsulentene.

15.09.2006 sender kommunen ut informasjon til berørte grunneiere/ festere med resultatet av vedtaket i Statens Kartverk. Det informeres også om klagefristen på tre uker (!). Fristen ble senere utsatt flere ganger.

5: "Klagerunden"

15.02.2007 gjør kommunestyret enstemmig vedtak om følgende:

"Kommune ber om at det syn grunneierne har i saken tillegges vesentlig vekt. Grunneierne er de som best er i stand til å vurdere lovens ulike formål og se disse i en historisk og praktisk sammenheng. I de tilfeller der grunneiere har ulike syn på skrivemåten på samme navn, må det ut fra dette åpnes for at to ulike skrivemåter kan gjøres gjeldende, slik lovens §4 gir anledning til. Ut fra dette forventer kommunen at klagen fra grunneierne tas til følge"

I ordførerens oversendelses brev med alle klager fra grunneiere blir overnevnte vedtak sitert + at ordføreren skriver avslutningsvis "... Hvis Statens Kartverk, mot formodning likevel velger ikke å legge avgjørende vekt på kommunens uttalelse i saken, ber kommunen om at navnesaken trekkes"

6: 22.10.2007 er representanter fra kommunen på møte i Statens Kartverk. Ingen av de fornærmede er invitert til å delta på dette møtet. Her blir man enige om en videre saksbehandling som vil bidra til ytterligere mange års "saksbehandling" (se under)

"Videre saksbehandling i pågående navnesak"

Bakgrunn for denne problemstillingen er at noen grunneiere med gardsnavn som er med i saken, hittil ikke formelt er tilskrevet. I tillegg kommer det at prosedyrereglene i loven ble endret da loven ble revidert i 2005/2006, med virkning fra 1. august 2006.

Prinsippet er da slik at prosedyrene slik de var da saken ble påbegynt, skal gjelde. I denne saken innebærer det med andre ord at prosedyrene i opprinnelig lov skal følges.

Ut fra drøftingene i møtet ble det enighet om følgende opplegg for å fullføre klagebehandlingen i saken:

- 1. Referat fra møtet skrives av Roy Thomassen og sjekkes ut med de øvrige møtedeltakerne.*
- 2. Navnekonsulentene vurderer de klager som foreligger og sender sine anbefalinger til kommunen.*
- 3. Kommunen gjennomfører ny høringsrunde, blant de grunneiere som allerede har vært inne i saksbehandlingen, i tillegg til at ytterligere grunneiere da bør tilskrives.*
- 4. Uttalelsene fra denne nye høringsrunden sendes til Navnekonsulentene på ny.*
- 5. De vurderer saken enda en gang, i lys av de nye uttalelsene, og sender sine vurderinger til Statens kartverk.*
- 6. Kartverket tar stilling i klagesaken.*
- 7. Klagenemnda bringes inn, hvis dette er aktuelt; dvs. hvis det da er klager som ikke er tatt til følge fra Kartverkets side."*

At vår kommunes ordfører, saksbehandler og rådmann kunne godta en slik videresaksbehandling er skuffende for oss som er berørt.

7: Kommunen snur.

Etter noe møtevirksomhet med oss tre tar kommunens administrasjon og ordfører kommunestyrets, enstemmige vedtak av 15. Februar 2007 ad notam og gir grunneierne full støtte i det videre arbeidet. Formannskapet gjør den 16.01.2008 følgende enstemmige vedtak:

“Formannskapet i Østre Toten kommune gir ordfører, rådmann og saksbehandler fullmakt til å engasjere kommunen i samarbeidet med grunneierne og advokatfirmaet Mageli for å belyse den videre framgangsmåten i saken. Kommunestyrets vedtak i sak 08/07 skal ligge til grunn for det videre arbeidet”.

8: Kommunen skriver brev til Statens Kartverk den 22.01.2008 der en ber om at saken stilles i bero inntil advokatfirmaet Mageli har utarbeidet en juridisk betraktning om saken

9: Advokatfirmaet Mageli oversender sin juridiske betraktning til kartverket den 6. Februar 2008. De er kritiske til kartverkets arbeidsmetoder og praktisering/ anvendelse av navneloven.

10: Kommunen ber kartverket om å sette i gang igjen saksbehandlingen.

11: Ole Mic Thommessen reiser et dok 8 forslag om endring av navneloven

12: Etter initiativ fra ordfører Hans Seierstad møter Ole A Hoel, Johan A Hveem, ordføreren, Tore Andersen (gruppefører Ap Østre Toten) og saksbehandler Roy Thomassen i Stortinget den 3. Mars 2008. For de fornærmede i saken ble dette positivt med støtte fra alle som en var i møter med.

13: For at grunneierne skal bli hørt i en lovendringssak må vi organisere oss.

Statens kartverk

3507 Hønefoss

NAVNESAK PÅ ØSTRE TOTEN – STATENS KARTVERKS VEDTAK AV 11. SEPTEMBER 2006

1. Innledning

Det vises til tidligere brev til Statens kartverk av 18. januar.2008.

Det foreligger en omfattende korrespondanse mellom partene i saken. Vi går ikke nærmere inn på denne korrespondansen i dette brevet, da det forutsettes at alle involverte er kjent med faktum i saken. Vi gjennomgår således ikke sakens historikk i denne omgang.

I punkt 2 nedenfor gjennomgår de rettskildefaktorene vi mener er relevante, og hva som etter vår vurdering er vurderingstemaet i saken. I punkt 3 ser vi nærmere på den konkrete navnesaken på Østre Toten, og hvilke hensyn som taler for at Staten kartverk bør omgjøre sitt vedtak i saken.

Dette brevet er ment som et utgangspunkt for møtet som er avtalt torsdag 14. februar 2008.

II

2.1 Utgangspunktet i loven

Reglene om fastsettelse av stedsnavn mv. finnes i lov om stadnamn av 18. mai 1990 nr 11. Loven ble endret ved lov av 10. juni 2005 nr. 53. Endringene trådte i kraft fra 1. august 2006, og det er dermed reglene slik de lyder etter lovendringen som gjelder.

Av lovens § 4, følger det at man ved skrivemåten for stadsnavn, dersom *ikke annet er fastsatt i loven*, skal en ta *utgangspunkt* i den ”nedervde lokale uttalen”, og i gjeldende rettskrivningsprinsipp for norsk og samisk.

Den nedarvede lokale uttalen og gjeldende rettskrivningsprinsipp er således bare et utgangspunkt, og det er bare et utgangspunkt så lenge ikke annet er fastsatt i loven. Er noe annet fastsatt i loven, vil det gå foran.

I lovens § 6 er det gitt nærmere regler om saksbehandlingen. I bestemmelsens første ledd heter det deriblant:

*"Når ei namnesak er teken opp med vedtaksorganet, skal saka gjerast kjend for dei som har rett til å uttale seg. Eigiar eller festar har rett til å uttale seg i saker som gjeld bruksnamn. Eigiar eller festar har òg rett til å uttale seg i saker som gjeld gardsnamn, når skrivemåten av gardsnamnet skal vere retningsgivande for skrivemåten av bruksnamnet. **Synspunkta til eigaren skal tilleggjast særskild vekt.** Kommunane har rett til å uttale seg når vedtaket skal gjerast av andre organ enn kommunen sjølv."*
(vår utheving)

Anvisningen i § 6 om at det skal legges særskilt vekt på eierens synspunkt, er et slikt *annet forhold som er fastsatt i loven*, jf. § 4 første ledd.

Bestemmelsen gir for det første anvisning på at eiers syn er et pliktig hensyn som forvaltningen må legge vekt på, og for det andre at hensynet til eieren skal ha særlig vekt ved avgjørelsen av spørsmålet. Lovgivers understreking av at eierens synspunkt skal tillegges særskilt stor vekt, gjør at det ikke blir riktig å ta utgangspunkt i lovens § 4 i de tilfeller hvor eieren har synspunkt på skrivemåten. I disse tilfellene må lovanvenderen snarere ta utgangspunkt i eierens syn. Dette følger også av andre rettskildefaktorer, jf. gjennomgangen nedenfor.

2.2 Forskrift av 01.06.2007, og rettledningen til stadnamnlova, gitt av Kulturdepartementet

Kultur- og kirkedepartementet har 1. juni 2007 gitt en egen forskrift om skrivemåten for stedsnavn. I forskriftens § 3 tredje ledd gjentas poenget om at det skal legges særlig vekt på eierens synspunkt:

*"Ved fastsetjing av skrivemåten av bruksnamn skal det leggjast **særleg vekt på det ønsket eigaren har når det gjeld skrivemåte.**"* (vår utheving)

I rettledningen til stadnamnloven, gitt av Kulturdepartementet og trådt i kraft fra 1. juni 2007, er det redegjort nærmere om forståelsen av loven. I kommentarene til lovens § 4 heter det deriblant:

*"Dagens skriftformer kan ha oppstått på ulike måtar, nokre meir tilfeldig, andre etter vurdering i samsvar med gjeldande regelverk. Dersom den forma som er brukt i statleg samanheng, byggjer på det regelverket for skrivemåten av stadnamn som til kvar tid har vore gjeldande, bør det leggjast vekt på denne. **Dersom ei anna skriftform er vel kjend og meir brukt, må det likevel vurderast om ho bør brukast.**"*

Skrivemåten av stadnamn kan avvike frå gjeldande rettskrivningsprinsipp når skriftforma har vore lenge i bruk og er vel kjend og innarbeidd, eller at det knyter

seg særleg sterke interesser til denne skriftforma, t.d. av økonomisk karakter.” (Vår utheving)

Sammenholder man loven, forskriften og rettledningen, synes det å være på det rene at det skal særdeles mye til for å endre en skriftform som har vært lenge i bruk og som eieren selv ønsker å fortsette å bruke. Det er på rene at det må foretas en bred vurdering hvor mange faktorer spiller inn.

2.3 Forarbeidene til loven

At det må foretas en slik bred vurdering, understrekes også i forarbeidene til stadnamnlova. Det kan i denne sammenheng vises til Ot.prp. nr. 66 (1988-1989) på side 19 og 20 hvor det i merknadene til § 4 heter:

”Når særlege grunnar talar for det, kan skrivemåten av stadnamn avvike frå gjeldande rettskrivingsprinsipp. Som særlege grunnar vil departementet m.a. nemne at skriftforma har vore lenge i bruk og er vel kjend og innarbeidd, eller at det knyter seg særleg sterke interesser til denne skriftforma, t.d. av økonomisk karakter.” (vår utheving.)

Det samme fremgår av forarbeidene til endringsloven av 2005.

Ved praktiseringen av stadsnavnloven er det av avgjørende betydning å se hen til de grunnleggende hensynene bak loven. I Ot.prp. nr. 66 (1988-1989) pkt 2 er det redegjort nærmere om behovet for loven, og i departementets merknader i pkt 2.4 heter det:

”Etter departementets meining er det regelverket vi har, ikkje tilfredsstillande. Ansvarstilhøva er ikkje klare, det er mangelfulle saksbehandlingsreglar, partsomgrepet er uklart og lokalsamfunnet har avgrensa høve til å påverke prosessen. Dei materielle reglane er heller ikkje alltid enkle å forstå og praktisere m.a. fordi føresegnene dels kan synast å stå i motstrid til kvarandre, dels kan vere vanskelege å tolke.

Dei klagene som kjem frå enkeltpersonar og kommunar, viser at det er misnøye med både regelverket og praktiseringa av det. Bakgrunnen for klagene er oftast at vedtak blir gjorde ”over hovudet” på eigarar, kommunar og andre saka vedkjem. Dei får først kjennskap til sakene etter at dei er avslutta, t.d. når nye skriftformer blir tekne i bruk på skilt, i telefonkatalogen o.l. Sakene kan også ta svært lang tid, i og med at det berre er to namnekonsulentar for norskspråklege namn for heile landet, forutan ein for samisk.”

Viktige formål med loven er således at

- Lokalsamfunnet skal få større mulighet til å påvirke prosessen.
- Avgjørelser skal ikke tas over hodet på eierne, kommuner og andre.
- Sakene må ta kortere tid.

Det er videre på det rene at det ikke har vært lovgivers intensjon at alle stedsnavn skal tas opp på nytt av vedtaksorganet på grunn av loven. Det vises i denne sammenheng til Ot.prp. nr. 66 (1988-1989) pkt. 5.3.2 hvor det heter:

“Det er ikkje foresetnaden at skrivemåten av alle stadnamn skal takast opp til ny vurdering på grunnlag av den nye lova. Etter § 6 sjette ledd skal namneformer som er i bruk av det offentlege når lova blir sett i verk, brukast til det eventuelt blir gjort endringsvedtak.”

Det vises videre til Ot.prp. nr. 66 på side 19 hvor det heter:

“Med gjeldande rettskriving er meint den rettskrivinga som gjeld til kvar tid. Det er likevel ikkje meint ei automatisk plikt til endring av alle aktuelle namneformer om rettskrivinga blir endra.”

Formålet med loven har således ikke på noen måte vært at alle eksisterende navn skal tas opp til ny vurdering.

2.4 Sammenfatning

Gjennomgangen ovenfor viser at det ved avgjørelsen av spørsmålet om endring av stedsnavn, må foretas en totalvurdering hvor mange hensyn må vurderes, hvorav lovgiver har understreket at eierens synspunkt skal ha spesielt stor vekt. Følgende momenter må tillegges vekt i vurderingen:

- Eierens synspunkt.
- Kommunens synspunkt.
- Hvor lenge den skriftformen/de skriftformer som brukes har vært bruk.
- Hvor kjent og innarbeidet denne bruken er.
- Om det knytter seg sterke interesser knyttet til den enkelte skriftformen.
- Om den brukte skriftformen/de brukte skriftformer har oppstått tilfeldig eller om det kan dokumenteres at de er oppstått etter nærmere grundige vurderinger.

Det er videre på det rene at lovgiver ikke har hatt til formål at alle eksisterende navn skal tas opp til ny vurdering.

2.5 Situasjonen hvor Staten har endret skrivemåten på navn for stadnamnlova – hvilken vekt det skal ha at skrivemåten i matrikkel, grunnbok, telefonkatalog og offentlige kart mv. er endret

I enkelte tilfeller kan det forekomme flere skrivemåter av et navn på ulike offentlige kart mv. Dette var den viktigste årsaken til at Østre Toten kommune henvendte seg til Statens kartverk i sin tid – kommunen ønsket en opprydding. Dersom en av skrivemåtene har oppstått tilfeldig eller det ikke kan dokumenteres når og hvordan skrivemåten er oppstått, kan det at denne skrivemåten er tatt i bruk, ikke tillegges noen vekt.

I stadnamnlova § 6 siste ledd het det at offentlige organ skulle holde fast ved å bruke de navneformene som var i bruk av det offentlige når loven ble satt i verk. Det var helt

nødvendig å ha med en slik regel i loven, siden det ikke var lagt opp til noen total gjennomgang av alle navnene i landet. Det blir imidlertid helt feil å forstå denne regelen slik at de skrivemåter som er i offentlig bruk skal likestilles i forhold til hvilken vekt den historiske bruken skal ha. Ved denne vurderingen må man se hen til momentene i de fire siste kulepunktene i sammenfatningen i pkt. 2.4 ovenfor.

I den grad Staten ikke hadde hjemmel til å endre skrivemåten på navn i perioden før stadnamnlova trådte i kraft, kan den skrivemåten som Staten ulovlig har begynt å bruke, ikke tillegges noe vekt ved vurderingen av skrivemåten når dette spørsmålet tas opp.

Høyesterett kom i dom inntatt i Rt. 1961 side 146 flg. til at Staten hadde en begrenset adgang til å endre bruksnavn. I dommen ble Staten ved Kirkedepartementet, Samferdselsdepartementet og Finansdepartementet kjent uberettiget til i matrikkel, grunnbok, telefonkatalog og offentlige karter å bruke den skrivemåten de ønsket for en rekke bruksnavn. Dommen inneholder en del prinsipielle uttalelser som er relevante også i dag. Fra uttalelsene fra førstevoterende hitsettes:

*” Fra statens side er videre gjort gjeldende, at selv om det ikke foreligger sedvanerett, så må selve den omstendighet at det siden 1886 og til dels enda lenger er det reviderte navn som har vært oppført som bruksnavn i matrikkelen, føre til at det reviderte navn nå også virkelig er brukets navn. Heller ikke dette er jeg enig i. Synsmåten forutsetter at det reviderte navn av en eller annen grunn har fortrenget eller fått prioritet foran det navn som for revisjonen var brukets navn. **Jeg anser det klart at den blotte omstendighet at det reviderte navn fantes i matrikkelen ikke kan ha noen slik virkning.***

(...)

Bruksnavnene har for øvrig sin tidligere form i panteregister eller grunnbok, og i alle tilfelle er det denne form som fremdeles brukes av eieren og i handel og vandel i det hele tatt. For eierne har det ikke vært noen rimelig foranledning til å protestere mot den form som bruksnavnet hadde fått i matrikkelen, så lenge navneformen ikke hadde noen faktiske eller rettslige virkninger for dem. Det kan derfor ikke legges noen vekt på at eierne ikke tidligere har foretatt seg noe. Det jeg her har nevnt viser etter min oppfatning at her foreligger ikke de faktiske forutsetninger for at matrikkelens endrede navneform skal kunne ansees for å ha fortrenget bruksnavnet i dets tidligere form som navn på eiendommen.

(...)

Med lovens uttrykk «gjeldende regler» forstår jeg da de til enhver tid gjeldende rettskrivningsregler. Tidligere rettskrivningsregler og -sedvaner kommer imidlertid inn ved vurderingen av om et bruksnavn som ikke er, eller ikke lenger er i samsvar med de «gjeldende regler», likevel har en skriftform som er «nasjonalt eller historisk forsvarlig». Etter min oppfatning gir ikke lovteksten hjemmel for å rette bruksnavnet hvis det fyller ett av disse vilkår. Jeg viser i denne forbindelse til følgende uttalelse fra forslagsstilleren, Romundstad, i Lagtinget, hvor han riktignok kom i skade for å bruke ordet «og» i stedet for forslaget og senere lovens « eller »: « - - - ein skal retta seg etter det eigaren ynskjer, når det går ut på å halda uppe den

gamle, den brukte skriftforma, dersom denne er nasjonalt og historisk forsvarleg. Det synest me er eit so rimeleg krav at det bør eigaren ha rett til.» (Vår utheving)

Det må etter dette være på det rene at det ikke kan tillegges vekt at staten på diverse kart og lignende har tatt i bruk en annen skrivemåte enn den som historisk har vært i bruk hvis ikke eieren er varslet om navneforslaget. Uttalelsen fra forslagsstilleren i Lagtinget, som Høyesterett viser til, er helt klar på at man skal rette seg etter eierens ønsker. Det vises også til følgende uttalelse i dommen vedr. skylddelingsloven § 24 fjerde ledd som ble tilføyd ved lov av 16. juli 1936.

”Det viste seg at Stortingets justiskomiteé ikke var villig til å gi departementet en slik rett over bruksnavnene som lovforslaget innebar. Komitéens flertall - alle unntatt 1 medlem - foreslo at det nye fjerde ledd skulle formes slik: « Det kan av vedkommende departement treffes bestemmelse om at det skal foretas revisjon av skrivemåten for bruksnavn i matrikkel og grunnbok og om fremgangsmåten ved navner revisjonen. Under revisjonen må det ikke foretas forandringer i skrivemåten for vedkommende bruks eier har vært gitt anledning til å uttale seg og ikke mot hans protest.» (Vår utheving)

For øvrig understreker dommen at en navneendring er et sterkt inngrep ovenfor eieren, og at staten ikke hadde hatt hjemmel til å endre bruksnavn hvis navnene var ”nasjonalt eller historisk forsvarlig.” Dersom Staten ønsker å påberope seg at det foreligger en endret skrivemåten, er i alle fall minstekravet at det kan dokumenteres at endringen er skjedd i henhold til Høyesteretts anvisninger.

2.6 Navnekonsulentenes rolle i saksbehandlingen

Navnekonsulentene skal i henhold til stadnamnlova § 7 gi *tilråding* om skrivemåten. Vi forstår det slik at navnekonsulentenes mandat er å gi en ren faglig vurdering av skrivemåten, herunder hva som er den nedarvede lokale uttalen, og forholdet til rettskrivingsreglene. Deres mandat går ikke ut på å avveie de ulike momentene som nødvendigvis inngår i vurderingen i henhold til loven.

Staten Kartverk som vedtaksorgan må imidlertid foreta en mye bredere vurdering av saken, og tilrådinga fra navnekonsulentene er bare et av mange momenter. Like viktig er eierens synspunkt, og også eventuelle uttalelser fra andre lokale aktører som kommune, museer mv.

3. Navnesaken på Østre Toten

Når de gjelde den konkrete saken, så det etter vår vurdering flere forhold som tilsier at vedtaket bør omgjøres.

a *Vedtaket er i strid med den alminnelige rettsfølelsen*

Saken har vakt stor medieoppmerksomhet, og dersom denne saken nå ikke snart legges død, er det ingen ting som tyder på at det vil avta, tvert i mot. Når saken har fått såpass stor oppmerksomhet i media, så er det fordi vedtaket slik det foreligger, strider mot den alminnelige rettsfølelsen

Gårds- og bruksnavn er viktig for identiteten til eierne, og derfor har lovgiver presisert at det skal legges særlig stor vekt på eierens synspunkt. Det har ikke vært lovgivers intensjon at eierne skal overkjøres i slike saker.

b *Det fremstår som tilfeldig hvilke bruksnavn som er tatt opp av vedtaksorganet*

Et annet moment i denne saken er at det fremstår som tilfeldig hvilke grunneiere som rammes. Navneendringene er ikke foretatt etter en mer grundig gjennomgang av navneregistrene i landet/regionen for å rydde opp i navnebruken. For de grunneierne som er berørt føles vedtaket som usaklig forskjellsbehandling i forhold til andre med tilsvarende navn som ikke har fått sitt navn endret. Statens Kartverk har uttalt at de ikke vil ta noe eget initiativ til å gjennomgå øvrige navn på Østre Toten, og da fremstår det åpenbart riktigst å omgjøre vedtaket slik at grunneiernes og kommunens syn legges til grunn, nå som kommunen helt klart har gitt uttrykk for sitt syn. Det synes å være på det rene at det aldri hadde blitt noen navnesak dersom brevet fra Østre Toten kommune av 6. november 1997 ikke hadde blitt sendt Statens Kartverk.

c *Kommunens brev av 6. november 1997 kan ha gitt grunnlag for misforståelser*

Et annet forhold i denne saken er at det kan synes som om Østre Toten kommunes brev av 6. november 1997 til Statens Kartverk ble oppfattet slik at kommunen foreslo de navn som var opplistet i brevet, jf. Statens Kartverks brev til Eva Hveem av 20. august 2007 hvor det heter at ”*skrivemåten Kvem også ble foreslått fra Østre Toten kommune da saken ble tatt opp i 1997. Seinere har kommunen endret standpunkt.*”

Statens navnekonsulenter synes også å ha oppfattet de opplistede navnene i kommunens brev som forslag. Det vises til navnekonsulentenes tilråding til Statens Kartverk i brev av 17. mars 2006 hvor det under gjennomgangen av enkeltnavnene mange ganger vises til ”*kommunens opprinnelige forslag*”. En kan ikke se at Statens Kartverk har korrigert navnekonsulentens oppfatning på dette punktet.

På bakgrunn av Østre Toten kommunes kortfattede brev er det lett å forstå at brevet kan misforstås. Det er imidlertid en misforståelse som har meget stor betydning for saken. Det er på det rene at vedtaksorganet skal tillegge kommunens syn vekt. Dersom vedtaksorganet har oppfattet brevet som et forslag på skrivemåte, så har en ikke hatt foranledning til å tro at en har overkjørt lokale interesser.

Som kjent har kommunen nå engasjert seg sterkt i saken, og det bør føre til at vedtaket omgjøres. Det vises til følgende vedtak i kommunestyret 15. februar 2007:

”Kommunen ber om at det syn grunneierne har i saken tillegges vesentlig vekt. Grunneierne er de som er best i stand til å vurdere lovens ulike formål å se disse i en historisk og praktisk sammenheng. I de tilfeller der grunneiere har ulike syn på skrivemåten på samme navn, må det ut fra dette åpnes for at to ulike skrivemåter kan gjøres gjeldende, slik lovens § 4 gis anledning til.

Ut fra dette forventer kommunen at klagene fra grunneierne tas til følge.”

I denne sammenheng vil det være nok å vise til lovens § 6 om at kommunen skal høres, og forarbeidene understreking av at man har villet unngå at vedtak fattes "over hodet" på lokale interesser.

d *Begrunnelsen for vedtaket gir lite grunnlag for å si noe om lovanvendelsen*

Statens Kartverks vedtak kan forstås slik at kartverket har tillagt tilrådingen fra navnekonsulentene for stor vekt. Det fremgår ikke at kartverket har foretatt en bredere vurdering av saken, herunder veid grunneiers syn og andre momenter opp mot navnekonsulentenes råd.

I tilrådingen fra navnekonsulentene heter det for eksempel at en ikke har vurdert alternativene Hoel, Hveem, Gihle m.fl. som aktuelle skrivemåter, da disse skrivemåtene er i strid med norske rettskrivingsprinsipper. I Statens Kartverks vedtak er ikke dette kommentert nærmere. Det er åpenbart at man også for disse navnene må foreta en bredere vurdering etter kriteriene gjennomgått ovenfor, jf. at det skal stor legges vekt på eierens og kommunens syn, hvor lenge navnet har vært i bruk, om det knytter seg sterke interesser til navnet osv. Dersom det ikke er foretatt en slik vurdering, foreligger det en saksbehandlingsfeil.

Det vises for eksempel til brev fra eierne av eiendommene Hveem av 22. mars 2004 til Østre Toten kulturkontor hvor bruken av bokstaven H i navnet dokumenteres tilbake til år 1244. Ut fra vedtaket er det vanskelig å se om denne uttalelsen er tillagt vekt overhodet. Og hvis den er tillagt vekt, er det umulig å se hvordan den er vektet i totalvurderingen.

e *Forholdet til den såkalte djupinnsamlinga*

Statens navnekonsulenter viser i sin tilråding til den såkalte djupinnsamling. De uttaleopplysningene som Statens navnekonsulenter opererer med bygger på denne djupinnsamlinga. Det kan påvises at det er mange feil ved denne djupinnsamlinga. Vi vil komme nærmere tilbake med en konkretisering av hvilke feil og svakheter som hefter ved denne innsamlinga.

En må naturlig nok være svært forsiktig med å legge avgjørende vekt på ei innsamling hvor det kan påvises at det er gjort mange feil. I den grad det er lagt stor vekt på tilråding fra navnekonsulentene, og det kan påvises at det grunnlaget navnekonsulentene bygger sitt vedtak på inneholder store feil, så gir det tilstrekkelig grunnlag for å omgjøre vedtaket.

Med vennlig hilsen
 Advokatfirmaet Mageli ANS

Marianne Olsson
 Marianne Olsson
 for advokat (H)

Et navnevedtak i utakt med Stadnamnloven

Orientering til Stortingets høring 21/10 2008 om denne loven av Fredrik Dyhren

I brev av 11.09.2006 mottok Østre Toten Kommune melding om navnevedtak for 97 navn i kommunen fra Statens Kartverk. Etter vår oppfatning er vedtaket ikke fattet i henhold til lovens regler for saksbehandling og god forvaltningsskikk. Vi mener dette har så vesentlig betydning for vedtaket at det bør trekkes tilbake.

Forhold vi mener har betydning for saken er:

1. Det har nå gått 11 år siden saken ble opprettet. I løpet av denne tiden, i 2005, er Stadnamnloven blitt endret. Saken for Østre Toten er behandlet etter loven ved opprettelsen forteller Statens Kartverk på forespørsel. Men vedtaket er knyttet til dagens lov, og vår klage er i henhold til denne.

2. I Stadnavnlovens § 2 siste ledd står "eit nedervd stadnamn kan ikkje bytast ut med eit namn utan tradisjon på staden dersom ikkje særlege grunnar talar for det." Vedtaket inneholder flere navn som ikke har tradisjon i vår bygd, det vil si at det er i strid med lovens intensjon. (Moldstad for Presterud, Skjøllkryset, for Schøllsovergangen og Totenvika for Sundvika)

3. § 4. Reglar om Skrivemåten.

A. Første del i loven forklarer "Dersom ikkje anna er fastsett i denne lova, skal det ved fastsetjing av skrivemåten av stadnamn takast utgangspunkt i den nedervde lokale uttalen. Skrivemåten skal følgje gjeldande rettskrivingsprinsipp for norsk og samisk." Under definisjonar i lovens § 2 punkt d står "nedervd stadnamn, stadnamn som munnleg eller skriftleg er overlevert frå tidlegare generasjonar" I vedtaket har Statens Kartverk valgt å ta med noen gardsnavn som ikke har vært skriftlig i bygda, og nå er utdød muntlig (Mjølnhågan for Møllerhagen og Stabu for Stabo).

Videre forekommer det navn med skrivemåter som ikke er etter muntlig eller skriftlig tradisjon. Endringen er knyttet til lovens § 1 "Formålet med denne lova er å ta vare på stadnamn som kulturminne, gi dei ei skriftform som er praktisk og tenleg, og medverke til kjennskap til og aktiv bruk av namna." Vi mener her det er viktigere å ta vare på navn i daglig bruk som kulturminner, enn å benytte samleformer for hele landet. (Alstad for Alfstad/Æschsta, og Lunda for Lunden/Lunna).

B. For en del sentrale navn i bygda med flere hundre års tradisjoner har Statens Navnekonsulenter skrevet at de er i strid med gjeldende rettskrivingsprinsipper for norsk (Gaarder, Hoel og Hveem) Disse har vi derfor ikke vurdert som aktuelle skrivemåter. Samme syn har også Statens Kartverk vist i orienteringsmøter. Det er derfor grunn til å nevne forskriftenes § 4 nest siste ledd "Skrivemåten av stadnamn kan avvike frå gjeldande rettskrivingsprinsipp når skriftforma har vore lenge i bruk og er vel kjend og innarbeidd, eller at det knyter seg særleg sterke interesser til denne skriftforma, t.d. av økonomisk karakter." I en tidligere høyesterettsdom sies slike navn å knyttes til tidligere sedvaner, og at de med det likevel har en skriftform som er nasjonalt eller historisk forsvarlig.

C. "Det skal takast omsyn til tidlegare normeringspraksis så langt ein kan gjere det utan å komme i strid med lova." opplyser lovens forskrifter i § 1. Dette er ikke fulgt opp i vedtaket på flere områder.

a. Tidligere sto alltid hovednavnet, når navnet besto av flere ord. For tilsvarende navn i vedtaket er dette endret. (Vestre Holstad for Hølstad vestre)

b. I vedtaket har en del gardsnavn mistet deler av tidligere navn, mens andre har fått tilføyelser. (Kvem for Hveem nordøstre og Midtre Mellom-Garder for Gaarder mellom)

Det er i vedtaket tatt med 7 garder som nå alle har navnet Kvem samt de 3 Garder-gardene i Østre Toten. Endringene av navnene viser hvor lite gjennomtenkt vedtaket er. Et annet problem med vedtaket er at ved salg av en del jordbruksvarer skal gardens navn på ferdigpakket vare. Da bør det kunne oppgis et spesefikt navn.

c. Vedtaket omfatter et tilfeldig utvalg av navn. Det vil si at ikke alle eiendommer med likt/samme navn er vedtatt endret. (Av 5 garder med navnet Hoel er 1 endret). Navnesaken ble reist på anmodning av Østre Toten Kommune for å få en opprydding i ulike skrivemåter. Det motsatte har skjedd og Statens Kartverks handtering av saken har ført til at Kommunen har bedt om at navnevedtaket trekkes tilbake.

d. Østre Toten har bokmål som skriftspråk og ei dialekt mer knyttet til nynorsk. Det er i vedtaket gitt målformer på bokmål, nynorsk og dialekt. For enkelte ord finnes flere målformer. (stuen og stugua). Om dette sier forskriften §3 i. ledd Det skal veljast ei tillaten form i den målforma som passar best med den nedervde lokale uttalen. Det kan likevel veljast regionale samleformer eller reine dialektformer når særlege grunnar talar for det.

Vi vet ikke hva særlege grunnar er, men registrerer at Statens Kartverk ved vedtaket for enkelte navn overser de neste leddene i samme paragraf "Namn som inneheld allment kjende ord eller namneledd, skal som hovudregel rette seg etter gjeldande rettskriving." og "Ved fastsetjing av skrivemåten av bruksnamn skal det leggjast særleg vekt på det ønsket eigaren har når det gjeld skrivemåte." (Alstad for Alfstad og Hammastad for Hammerstad)

Vi har også liten forståelse for at Statens Kartverk nytter begrepet "Tilf. for enhetlig navnetilfang" når uttrykket knyttes til ulike målformer.

Dersom Statens Kartverk fortsetter sin egenrådige navnsetting, vil mange navn oppfylle vilkårene i lovens § 4 andre ledd knyttet til

punkt b) to eller fleire skriftformer av namet er vel innarbeidde

punkt c) det er sterk lokal interesse for to eller fleire av formene.

Da kan formene sidestilles.

Vår advokat skriver at når det i loven står at eierens synspunkt skal tillegges særskilt vekt, må en slik uttalelse tillegges større vekt enn et utgangspunkt så lenge ikke noe annet er fastsett i loven. Uttalelsen viser hvor tvilsom Statens Kartverks forvaltning av loven fram til navnevedtak har vært.

Det samme kan sies om et annet forhold innen kartfortforvaltningen. Etter eget utsagn har Statens Kartverk endret 12 000 navn. De brukes i dag på kart, og kalles på fagspråket godkjente navn. Grunneierne er aldri blitt orientert om disse navneendringer er blitt foretatt eller de rettsvirkninger som er knyttet til endringen.

4. I følge Stadnamnlovens § 6 har eier eller fester rett til å uttale seg om gardsnavn og bruksnavn. I forkant av Navnevedtaket på Østre Toten har det vært holdt et orienteringsmøte og et høringsmøte om navnesaken, samt at berørte grunneiere skriftlig er gitt anledning til å uttale seg om gardsnavnet. Bruksnavnet er bestemt av Statens Kartverk. Ved alle høringmulighetene har det mot en del navn vært massiv kritikk. Når Statens Kartverk i tillegg neglisjerer den rett folk har til å uttale seg, da er ikke vedtaket fattet på et forvaltningsmessig grunnlag.

5. Skrivemåten av navn.

Den skal i følge loven være i henhold til Norsk rettskriving. Men navn både i vedtak og på kart viser at det ikke alltid stemmer. (Vedtatt Hof/etter rettskriving Hoff, godkjent skrivemåte Høversjøen/etter rettskriving Høversjøen og godkjent skrivemåte Gilssætra/etter dialekt Jilsætra).

6. Diverse feil som burde ha vært rettet før et vedtak fattes.

A. Feil navnetype

B. Flere eiendommer med like og eller feil koordinater.

C. Koordinater knyttet til en eiendom med et annet g. nr. enn oppgitt i vedtaket. Er da vedtaket knyttet til g. nr. eller koordinat? Begge eiendommer inneholder samme hovednavn og et av dem skal endres.

Vi i NAVNEBESKYTTELSEN NORGE mener at Navnevedtaket for Østre Toten, med grunnlag i punktene ovenfor, er blitt vedtatt med så vesentlige saksbehandlingsfeil at det må trekkes tilbake.

For å få en bedre forvaltning i navnesaker vil peke på følgende:

1. Det er for stor sprik i målsetningene om skrivemåten for navn. I Kommentarene til Forskriftens § 1 første ledd og § 4 første ledd kan utledes at utgangspunktet for et navn er dialektuttalen og målet er en samleform for hele landet.

Vi er enig i at navnbruk må holdes innenfor visse rammer, men ikke at det er et mål å endre navneformer etter flere hundre års bruk (jfr. høyesterettsdom i 1961). Navn knyttes til identitet og kultur og forståelsen av navn vil bli redusert ved bruk av samleformer.

2. Statens Kartverk har i Navnvedtaket for Østre Toten benyttet Forskriftens § 3. "Særlege reglar om skrivemåten av norske namn" på ulike måter. Dette oppfattes lokalt som forskjellsbehandling av navn. Videre er det vanskelig for folk å forholde seg til skrivemåter når like navn skal skrives på ulike måter og ulike målfører. Vi mener navnsettingen må knyttes Forskriftens § 1." Generelle reglar om Skrivemåten av stadnamn".

3. Statens Kartverk har gjennom mange år endret skrivemåter av navn uten kontakt med grunneier eller lokale myndigheter. En godkjent skrivemåte er en del av prosessen fram til navnevedtak og praktiseringen her er i strid med intensjoner i Stadnamnloven. Vi er derfor av den formening om at deler av Stadnamnlovens § 6 b knyttes til slike endringer, dette må også kunne gjelde tidligere navneendringer som har skjedd uten lokal orientering.

4. Før navnevedtak fattes skal både grunneier og kommune ha rett til å endre svakheter ved vedtaket.

I dag er det bukken som passer havresekken. Det vil si at Statens Kartverk foreslår skrivemåten på navn i et navnevedtak. Deres navnekonsulenter bestemmer hvordan navn skal skrives, og Statens Kartverk vedtar dette. Om grunneieren eller andre protesterer, blir de ofte avfeid med at et annen navneform ikke kan benyttes i følge lover.

Her er det påkrevet med en endring i Stadnamnloven, det viser navnevedtaket på Toten.

Advokatfirmaet Mageli ANS.

Østregate 23,
Postboks 343,
N-2303 Hamar,
Tlf: (+47) 62 54 39 50,
Faks: (+47) 62 54 39 59.

Torvet 3
Postboks 88
2001 Lillestrøm
Tlf: (+47) 64 00 99 60
Faks: (+47) 64 00 99 61

E-post: mai@mageli.no,
www.mageli.no

Driftskonto: 1800 05 25339,
Klientkonto: 1800 16 63700,
Org. nr. 880 636 502 MVA

Saksnr. 1618
MO/ Hamar,
08.04.2008

Ansvarlig
advokat:
Marianne Olsson

Likelydende brev til:

Stortinget
Familie- og kulturkomiteen
Karl Johans gt. 22
0026 OSLO

Kultur- og kirkedepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

LOV OM STADNAMN – INNSPILL I FORHOLD TIL FORSLAG OM Å ENDRE LOVEN

Vi er kjent med at det er fremmet forslag om endre lov av 18. mai 1990 nr 11 om stadnamn og at denne saken nå er til behandling i Familie- og kulturkomiteen.

Vi er engasjerte av grunneiere i to verserende klagesaker i forbindelse med vedtak etter stadnamnsloven. I vårt arbeid med stadnamnlova ser vi at det er enkelte svakheter ved loven som bør rettes opp, og vi tillater oss derfor å komme med noen innspill til lovarbeidet. Etter vår vurdering er det viktig at lovgiver vurderer særlig følgende svakheter ved gjeldende ordning.

- En vesentlig svakhet ved dagens lov er at det er uklart hvordan grunneiers synspunkter skal tillegges vekt der skrivemåten er i strid med gjeldende rettskrivningsregler. Dette må klargjøres ved en lovendring. Statens kartverk og navnekonsulentene synes å mene at eierens syn er irrelevant i ethvert tilfelle hvor navnet strider mot et eller annet rettskrivningsprinsipp.
- Statens navnekonsulenter har en for sterk rolle i navnesakene. Kartverket legger navnekonsulentenes syn til grunn uten å nyansere faginstansens syn mot de andre hensyn loven gir anvisning på. Dette er i strid med Stortingets intensjoner.
- Saksbehandlingstiden er svært lang. Lovendringer gjort i 2005 blir ikke anvendt på klagesaker som verserte før lovendringen. Dette må Stortinget ta høyde for ved en ny ikrafttredelsesbestemmelse.
- Disse uklarhetene ikke kan endres ved en forskriftsending. Det er i selve lovt teksten endingene må gjøres.

Vi har dessuten i siste avsnitt tillatt oss å komme med i innspill til ny lovtekst.

1. Uklarheter rundt lovens § 4 første ledd annet punktum – forholdet til gjeldende rettskrivingsprinsipper og hvilken vekt eierens syn skal tillegges

I lovens § 4 første ledd første og annet punktum heter det:

”Dersom ikkje anna er fastsett i denne lova, skal det ved fastsetjing av skrivemåten av stadnamn takast utgangspunkt i den nedervde lokale uttalen. Skrivemåten skal følgje gjeldande rettskrivingsprinsipp for norsk og samisk”

I annet punktum heter det således at gjeldende rettskrivingsprinsipp skal følges. Av de øvrige rettskildene fremgår det imidlertid at det snarere er en bør-regel enn en skal-regel.

Det vises til rettleidingen til stadnamnloven, gitt av Kulturdepartementet hvor det fremgår at *”skrivemåten av stadnamn kan avvike frå gjeldande rettskrivingsprinsipp når skriftforma har vore lenge i bruk og er vel kjend og innarbeidd, eller at det knyter seg særleg sterke interesser til denne skriftforma, t.d. av økonomisk karakter.”*

Det samme fremgår av forarbeidene til loven, jf. deriblant Ot.prp. nr. 66 (1988-1989) på side 19 og 20.

Vår erfaring er at Statens navnekonsulenter og Statens kartverk følger ordlyden i lovens § 4 første ledd annet punktum helt slavisk uten å se hen til de andre rettskildene som gir anvisning på en mer nyansert vurdering enn det ordlyden isolert sett tilsier.

I lovens § 6 første ledd fjerde punktum heter det at *synspunktene til eieren skal tillegges særskilt vekt.*

I sin praktisering av loven synes Statens kartverk og navnekonsulentene å mene at eierens syn er irrelevant i de tilfeller hvor navnet strider mot ethvert rettskrivingsprinsipp. Dette kan umulig ha vært lovgivers intensjon.

Det kan også stilles spørsmål ved hvor konsekvent de rettskrivingsprinsippene som det vises til skal være gjennomført for at det skal brukes som argument for å endre navnet og for å sette eierens synspunkt ut av betraktning i navnesaken. Den ene saken vi har sett på gjaldt navnet *Tvedt*. Her mente navnekonsulentene at skrivemåten *Tvedt* vil stride mot rettskrivingsprinsippet om *ordhistorisk skrivemåte av utlydskonsonanten*, og at dermed bokstaven *-d* må fjernes. Statens navnekonsulenter med tilslutning fra Statens kartverk, fant at eiernes syn i denne saken ikke kunne tillegges noen vekt fordi skrivemåten *Tvedt* visstnok skal være i strid med *ordhistorisk skrivemåte av utlydskonsonanten*.

Vi registrerer at det finnes mange ord og uttrykk som skrives med endingen *-dt*, og stiller spørsmål ved hvorfor ikke alle disse ordene er endret. Som eksempel på slike ord kan nevnes ordene: *Avholdt/holdt, bedt, bredt og vidt*. Vi har ikke mottatt svar på klagen hvor det stilles nærmere spørsmål ved dette.

Det kan etter dette konstateres at loven ikke er så klar som den burde være. Det beste alternativet som vil innebære en stor administrativt besparende i form at man unngår mange klager og rettssaker, er at loven sier at det ikke kan foretas navneendringer i strid med eierens synspunkt.

Som kjent ligger nøkkelen til å unngå en oppsvulming av byråkratiet i å ha et enkelt regelverk som ikke åpner for altfor mye tolkningstvil. Dette bør være et viktig hensyn i en hver lovbehandling. Den ene saken som vi er engasjert i har versert i over 10 år og har krevd betydelige ressurser både fra de private og det offentlige. Det er politikernes oppgave å rydde opp i et regelverk som åpenbart ikke fungerer, og det kan naturlig nok innebære at politikerne må nedprioritere deler av byråkatiets særinteresser.

Det vises til vårt lovforslag i siste punkt som vil være svært forenklende.

2 Navnekonsulentenes rolle

Det er Statens navnekonsulenter som skriver innstillingene til Statens kartverk, og de synes å ha en meget stor innflytelse på vedtakene ved at Statens kartverk rutinemessig følger innstillingen fra navnekonsulentene.

Navnekonsulentene var sterkt i mot forslaget fra departementet i Ot.prp nr 42 (2004-2005) om at eierens syn skulle tillegges særskilt vekt. Det vises til pkt 7.3 i proposisjonen hvor dette fremgår:

"I forslaget til § 6 første ledd foreslo departementet at synspunkta til eigar eller festar skulle tilleggjast særleg vekt ved fastsetjing av skriftform for gards- og bruksnamn. Nokre høyringsinstansar er svært usamde i dette, deriblant Samarbeidsnemnda for namnegranskning, Namnekonsulenttenesta for norske stadnamn, Klageneemnda for stadnamnsaker og Noregs Mållag. Norsk språkråd meiner at forslaget må presiserast nærmare i forskrifta."

Regjeringen fastholdt imidlertid på tross av de sterke protestene, sitt forslag som ble vedtatt av Stortinget.

Statens navnekonsulenter synes imidlertid i sin praktisering av reglene å motarbeide lovgivers intensjoner om å la eierens syn tillegges større vekt. Stortinget må derfor foreta en lovendring som gjør at dette ikke lenger blir mulig. Lovgiver må være klar over at vi her har et byråkrati som er meget sterkt engasjert i saken og som synes å forfølge egne interesser snarere enn lovgivers intensjoner.

Som eksempel på navnekonsulentenes engasjement i saken, kan det visest il Bottolv Helleland og Boye Wangensten sitt leserinnlegg i Oppland Arbeiderparti 27. februar 2008. Navnekonsulentene går her til angrep på Oppland Arbeiderblad og gruppen av bønder på Toten som påsås å være uvitende om navnekonsulentenes arbeid. Arrogansen som legges for dagen i forhold til Oppland Arbeiderblad og *bøndene på Toten* toppes av at navnekonsulentene ubeskjeden erklærer seg selv som de best kvalifiserte i landet til å gi råd om navn og navnebruk.

Klagesaken ligger nå hos navnekonsulentene, og det er mildt sagt spesielt at forvaltningen som har klagen til vurdering går ut i media på denne måten. Navnekonsulentene avslører med dette en manglende profesjonalitet og manglende distanse til saken.

3. Forholdet til ikrafttredelse av lovendringen.

Loven ble sist endret ved lov av 10. juni 2005 nr 53. Endringene trådte i kraft 1. august 2006. Statens navnekonsulenter. Statens kartverk mener at den nye loven ikke kommer til anvendelse på saker som allerede var til behandling pr 1. august 2006. I den ene saken vi har til vurdering, startet saksbehandlingen allerede i 1997 og saken ligger fremdeles hos myndighetene i klageomgangen. Med en så lang saksbehandlingstid tar det svært lang tid før en lovendring i realiteten trer i kraft.

Ved den nye lovendringen er det derfor viktig at det presiseres at lovendringen også gjelder for saker som er til behandling hos Statens kartverk på vedtakstidspunktet, ellers vil det kunne ta mange år før lovendringen får betydning. Det finnes etter vår vurdering ingen rasjonelle grunner til å utsette iverksettelsen av lovendringen.

4 Forskriftsendring er ikke tilstrekkelig. Lovendring må til.

Det er helt nødvendig å foreta en lovendring for å avbøte på situasjonen. Dersom man bare endrer forskriften, vil navnekonsulentene fremdeles kunne hevde at det følger av loven at gjeldende rettskrivningsregler skal følges. Så lenge navnekonsulentene finner et rettskrivningsprinsipp som taler for deres løsning, så vil de fremdeles kunne anføre at dette prinsippet *skal* følges i henhold til loven.

Navnekonsulentene har vist liten vilje til å se hen til andre rettskildefaktorer enn loven, og det er ingen grunn til å tro at de vil endre på dette.

Vår vurdering er at man etter all sannsynlighet ikke oppnår nevneverdig endring i praksisen dersom man kun endrer forskriften. Svakheterne ligger i loven som absolutt bør endres, jf. forslagene våre nedenfor.

5. Forslag til lovtekst

På denne bakgrunn, tillater vi oss å fremsette et forslag til endret lovtekst som vil være klargjørende og langt mindre prosessdrivende enn den nåværende loven som åpner for ulike tolkninger på flere punkter, jf. gjennomgangen ovenfor.

Forslag til nytt andre ledd i § 8:

”Skrivemåten av gårdsnavn og bruksnavn som språklig og geografisk faller sammen med nedervde stedsnavn eller med andre stedsnavn som etter reglene i denne loven eller i andre lover og forskrifter skal brukes av det offentlige, skal fastsettet etter reglene i §§ 4 til 6. *Skrivemåten av gårdsnavn og bruksnavn kan likevel ikke endres i strid med eierens synspunkt.*”

Paragraf 6 første ledd fjerde punktum må i tilfelle fjernes.

I tillegg foreslås det at § 4 første ledd annet punktum endres slik at ordlyden blir i overensstemmelsen med anvisningene i forarbeidene mv. Følgende ordlyd i § 4 første ledd første og annet punktum foreslås:

”Dersom ikke annet er fastsett i denne loven, skal det ved fastsetting av skrivemåten av stedsnavn tas utgangspunkt i den nedervde lokale uttalen. Skrivemåten bør følge gjeldende rettskrivingsprinsipp for norsk og samisk, likevel slik at skrivemåten av stedsnavn kan avvike fra gjeldende rettskrivingsprinsipp når skriftformen har vært lenge i bruk og er godt kjent og innarbeidet, eller at det knytter seg sterke interesser til denne skriftformen.”

Alternativt forslag

Dersom lovgiver mot vår anbefaling, finner at eieren ikke i alle tilfeller skal kunne motsette seg en navneendring, så kan et alternativ være å se hen til tidligere forarbeider rundt den aktuelle lovgivningen. Det vises i denne sammenheng til uttalelsene i Høyesterettsdom inntatt i Rt. 1961 side 146 flg hvor det deriblant refereres til forarbeidene til den daværende loven:

”Jeg viser i denne forbindelse til følgende uttalelse fra forslagsstilleren, Romundstad, i Lagtinget, hvor han riktignok kom i skade for å bruke ordet «og» i stedet for forslaget og senere lovens « eller »: « - - - ein skal retta seg etter det eigaren ynskjer, når det går ut på å halda uppe den gamle, den brukte skriftforma, dersom denne er nasjonalt og historisk forsvarleg. Det synest me er eit so rimeleg krav at det bør eigaren ha rett til.»

Både Høyesterett og lovgiver mente at det var et rimelig krav at myndighetene skulle rette seg etter eierens ønske i den grad den brukte skriftformen var nasjonalt eller historisk forsvarlig, og de synes å mene at dette nærmest var en selvfølge.

Det må i tilfelle i forarbeidene presiseres at det skal svært mye til for at et navn ikke er nasjonalt eller historisk forsvarlig.

Alternativt forslag til nytt andre ledd i § 8:

”Skrivemåten av gårdsnavn og bruksnavn som språklig og geografisk faller sammen med nedervde stedsnavn eller med andre stedsnavn som etter reglene i denne loven eller i andre lover og forskrifter skal brukes av det offentlige, skal fastsettet etter reglene i §§ 4 til 6. Skrivemåten av gårdsnavn og bruksnavn kan likevel ikke endres i strid med eierens synspunkt dersom dette er nasjonalt eller historisk forsvarlig.”

Det bør også i tilfelle stilles krav til Statens kartverk om at dersom de går inn for å endre gårds- og bruksnavn som ikke er nasjonalt eller historisk forsvarlig, så er det et krav at de gjør dette systematisk for hele landet under ett for det aktuelle navnet. Slik det er i dag eksisterer det tilsynelatende ikke noen systematikk i hvilke saker som tas opp. Statens kartverk synes å behandle de sakene som kommer inn fra kommuner mv, og ser ikke hen til naboeiendommene i den samme eller andre kommuner. På Østre Toten er det for eksempel slik at navnet på en

gård er forsøkt endret fra *Hoel* til *Hol*, mens andre gårder i kommunen får beholde Hoel-navnet.

I den grad det offentlige mener det av kulturhistoriske årsaker er viktig å endre et navn, så bør minstekravet være at det gjennomføres konsekvent i kommunen og i hele landet, ellers har man i realiteten oppnådd lite.

Med vennlig hilsen
Advokatfirmaet Mageli ANS

Sven Age Brøkke
for Marianne Olsson
advokat (H)

Dato: 07.05.2008

Emne: Kommentarer til Kultur- og kirke departementets brev

Kommentarer til Kultur- og kirke departementets brev

I brevets andre avsnitt skriver departementet avslutningsvis:

"Det er mulig at vedtaksorganene gjennom sin nåværende praktisering av regelverket i for liten grad utviser et skjønn som fullgodt ivaretar hensynet til eier. Departementet har allerede hatt møte med Statens kartverk og representanter for navnekonsulenttjenesten der det ble gitt signaler om at denne praksisen bør justeres."

Det er på ingen måte treffende når departementet skriver at vedtaksorganene muligens i for liten grad utviser et skjønn som fullgodt ivaretar hensynet til eier. Problemet er snarere at vedtaksorganene ikke utviser noe skjønn i de tilfellene hvor de kan støtte seg på et rettskrivningsprinsipp. I disse tilfellene er løsningen allerede gitt, i det navnekonsulentene trygt lener seg tilbake på ordlyden i stadnamloven § 4 første ledd andre setning.

Et sentralt ankepunkt mot lovteksten slik den er i dag, er § 4 første ledd annet punktum som sier at man skal følge gjeldende rettskrivningsprinsipper. Så lenge det finnes et eller annet rettskrivningsprinsipp om en skrivemåte, så teller ikke grunneiers syn i gjeldende praktisering av loven. Lovgivers intensjon om at eierens syn skal tillegges "særskilt vekt", har dermed i praksis ikke fått nevneverdig betydning. Like fullt sendes sakene ut på høring til grunneier og andre som forledes til å tro at deres syn blir tillagt vekt.

Avslutningsvis i departementets brev heter det:

"Departementet er enig i at det er nødvendig at stedsnavnloven i større grad enn i dag tar høyde for en naturlig språk- og samfunnsutvikling slik at de nærmeste brukerne av de enkelte navn trives med og kjenner seg igjen i de navneformene som vedtas, samtidig som man likevel tar hensyn til behovet for bevaring av stedsnavnene som kulturminner. På bakgrunn av dette vil departementet derfor vurdere om lovens bestemmelse "nedervd lokal uttale" bør endres til "lokal talemålsform."

Departementet mener således at følgende hensyn er viktige:

- At man tar høyde for en naturlig språk- og samfunnsutvikling,
- at de enkelte eierne/brukerne trives med de navneformene som vedtas, og
- at eierne/brukerne kjenner seg igjen i de navneformene som vedtas.

Vi har vanskelig for å se at disse hensynene blir bedre ivaretatt med departementets forslag som går ut på å vurdere om "lokal talemålsform" bør være utgangspunktet i lovens § 4 første ledd første punktum. Departementet berører overhodet ikke lovens § 4 første ledd annet punktum som i praksis stenger for at grunneiers syn tillegges vekt.

Det er således helt avgjørende at ordlyden i § 4 første ledd andre setning endres til en *børregel*, slik at ordlyden blir i samsvar med lovgivers intensjon. Det er ingen grunn til å tro at navnekonsulentene/kartverket vil endre sin praksis på dette punktet hvis vi ikke får en lovendring.

I fjerde avsnitt på side 2 i brevet skriver departementet:

"Dersom eiere får vedtaksmyndigheten for bruksnavn, slik det er foreslått i Dokument nr. 8:58 (2007–2008), vil det også kunne oppstå noen praktiske spørsmål. Dette gjelder for eksempel i de tilfellene der flere bruk har samme navnet og de enkelte eierne ønsker ulike skrivemåter. Beslektede problemer vil kunne oppstå når et bruk skifter eier og ny eier ønsker en annen skrivemåte av bruksnavnet. Problemstillinger av denne typen gjør den foreslåtte endringen vanskelig å gjennomføre i praksis."

Vi minner om at forslaget i Dokument 8:58 var som følger:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om endring i lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn, således at endring av bruksnavn ikke kan skje uten grunneiers samtykke."

Forslaget går således ut på at *endring* ikke skal kunne skje uten grunneiers samtykke. Forslaget går ikke ut på at eiere skal få *vedtaksmyndighet* for bruksnavn, slik departementet skriver. Departementet synes å ha forstått forslaget slik at eiere skal kunne velge å skifte navn som de ønsker, og på denne bakgrunn er det ikke overraskende at departementet mener at forslaget vi ha "omfattende konsekvenser i forhold til dagens ordning."

I stadnamlova § 8 første ledd andre punktum heter det at "eigar eller festar har likevel ikkje rett til å endre eller byte ut bruksnamn som kjem inn under andre ledd, dersom ikkje særlege grunnar taler for det."

Forslaget går ikke ut på å endre denne bestemmelsen, noe departementet burde ha fått med seg. Så lenge forslaget begrenser seg til at eier skal kunne motsette seg en endring, kan en vanskelig se at det skaper praktiske problemer.

I nest siste avsnitt på side 2 skriver departementet deriblant:

"Østre Toten-sakene er fremdeles ikke avgjort. Verken navnekonsulentene eller Statens Kartverk har gjort sine siste vurderinger, men er i dialog med kommunen. Klagenemnda har derfor ikke hatt disse sakene til behandling."

Vi er ukjent med at det skal være en dialog mellom navnekonsulentene/Statens Kartverk og kommunen vedrørende saken nå. I tilfelle det er en dialog, bør vi holdes orientert om dette.

Vi har vanskelig for å se at disse hensynene blir bedre ivaretatt med departementets forslag som går ut på å vurdere om "lokal talemålsform" bør være utgangspunktet i lovens § 4 første ledd første punktum. Departementet berører overhodet ikke lovens § 4 første ledd annet punktum som i praksis stenger for at grunneiers syn tillegges vekt.

Det er således helt avgjørende at ordlyden i § 4 første ledd andre setning endres til en *børregel*, slik at ordlyden blir i samsvar med lovgivers intensjon. Det er ingen grunn til å tro at navnekonsulentene/kartverket vil endre sin praksis på dette punktet hvis vi ikke får en lovendring.

I fjerde avsnitt på side 2 i brevet skriver departementet:

"Dersom eiere får vedtaksmyndigheten for bruksnavn, slik det er foreslått i Dokument nr. 8:58 (2007–2008), vil det også kunne oppstå noen praktiske spørsmål. Dette gjelder for eksempel i de tilfellene der flere bruk har samme navnet og de enkelte eierne ønsker ulike skrivemåter. Beslektede problemer vil kunne oppstå når et bruk skifter eier og ny eier ønsker en annen skrivemåte av bruksnavnet. Problemstillinger av denne typen gjør den foreslåtte endringen vanskelig å gjennomføre i praksis."

Vi minner om at forslaget i Dokument 8:58 var som følger:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om endring i lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn, således at endring av bruksnavn ikke kan skje uten grunneiers samtykke."

Forslaget går således ut på at *endring* ikke skal kunne skje uten grunneiers samtykke. Forslaget går ikke ut på at eiere skal få *vedtaksmyndighet* for bruksnavn, slik departementet skriver. Departementet synes å ha forstått forslaget slik at eiere skal kunne velge å skifte navn som de ønsker, og på denne bakgrunn er det ikke overraskende at departementet mener at forslaget vi ha "omfattende konsekvenser i forhold til dagens ordning."

I stadnamlova § 8 første ledd andre punktum heter det at "*eigar eller festar har likevel ikkje rett til å endre eller byte ut bruksnamn som kjem inn under andre ledd, dersom ikkje særlege grunnar taler for det.*"

Forslaget går ikke ut på å endre denne bestemmelsen, noe departementet burde ha fått med seg. Så lenge forslaget begrenser seg til at eier skal kunne motsette seg en endring, kan en vanskelig se at det skaper praktiske problemer.

I nest siste avsnitt på side 2 skriver departementet deriblant:

"Østre Toten-sakene er fremdeles ikke avgjort. Verken navnekonsulentene eller Statens Kartverk har gjort sine siste vurderinger, men er i dialog med kommunen. Klagenemnda har derfor ikke hatt disse sakene til behandling."

Vi er ukjent med at det skal være en dialog mellom navnekonsulentene/Statens Kartverk og kommunen vedrørende saken nå. I tilfelle det er en dialog, bør vi holdes orientert om dette.